

Надія Миронець

Київ (Україна)

**МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ
ТА ВОЛОДИМИР ВИННИЧЕНКО:
ЕВОЛЮЦІЯ МІЖСОБИСТІСНИХ СТОСУНКІВ**

Про М.С. Грушевського і В.К. Винниченка написана величезна кількість праць фахівцями різних галузей знань, у яких висвітлена їхня багатогранна громадсько-політична, наукова, публіцистична й літературна діяльність, детально досліджені біографії обох діячів. Однак відсутні спеціальні праці, які б розкривали їхні особисті стосунки, що були не лише фактами їхніх біографій, а певним чином впливали і на політичне життя в Україні.

Стосунки Грушевського й Винниченка не були рівними й однозначними, їх еволюція ділиться на кілька періодів:

I – 1903 – початок 1917 р., коли вони співпрацювали як письменник і редактор «Літературно-наукового вістника». Інколи, зокрема в 1911 р., у їхніх стосунках виникали конфлікти і охолодження, однак, зустрівшись у Москві у листопаді 1916 р., «піднадзорний» Грушевський і «нелегальний» Винниченко плідно працювали разом над виданням журналу «Промінь»;

II – березень 1917 – лютий 1919 – це був період, коли обидва діячі опинилися в епіцентрі Української революції, стали першими особами Української Народної Республіки і, не зважаючи на певні розходження в питаннях тактики, самовіддано працювали на ниві українського державотворення і конфлікти між ними не набирали публічного характеру;

III – лютий 1919 – березень 1924 (від виїзду за кордон Винниченка, а в березні 1919 р. й Грушевського, до повернення Грушевського в Радянську Україну). У цей час їхні оцінки історичних подій недавнього минулого і тактики поведінки в нових умовах

багато в чому розійшлися, їхні стосунки загострилися, чому сприяли конфлікти між різними емігрантськими групами українських есерів і соціал-демократів, критика Грушевського у зв'язку з наміром повернутися в Україну набирала гострого, часом брутального характеру, в оцінках Винниченком позиції й постаті Грушевського звучали іронічні, зневажливі ноти. Наміри Грушевського повернутися в Україну лише для культурної роботи, без можливості брати активну участь у політичному житті, Винниченко називав зрадництвом. І все ж у моменти, які Винниченко вважав особливо загрозливими для української революції, він звертався до Грушевського з пропозиціями про створення революційного національного центру або Єдиного революційно-демократичного національного фронту для порятунку української революції. Ця тема – основна в листах Винниченка до Грушевського 1921–1923 років;

IV – березень 1924 – кінець 1934 – після повернення Грушевського в Радянську Україну. Оцінка Винниченком цього кроку Грушевського пом'якшала. 21 березня 1924 р. він писав М. Шаповалові: «Так М. Грушевський уже в Києві? Ну, може, воно й краще. Хай, коли зможе, старий щось там робить». У листопаді 1928 р. Винниченко звернувся до Грушевського з листовним проханням допомогти йому порадами й матеріалами для написання давно задуманого роману про Хмельниччину і одержав від історика детальну, доброзичливу відповідь.

Як бачимо, міжособистісні стосунки М. Грушевського і В. Винниченка пройшли певну еволюцію, обумовлену обставинами культурного і політичного життя в Україні й за її межами. Вони потребують подальшого детального дослідження.

Список основних джерел та літератури:

1. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (ЦДАВО України). – Ф. 3593. – Оп. 1. – Спр. 149-152 (Листи В. Винниченка до М. Шаповала).

2. Миронець Н. Листування Володимира Винниченка з Михайлом Грушевським (1908–1928) // Український археографічний щорічник. Нова серія. – К., 2013. – Вип. 18.